

מהכרעה מתפרצת להכרעה מצטברת

written by ד"ר אל"מ במיל" חנן שי | 23.06.2025

המלחמה שישראל ניהלה נגד איראן אינה מלחמת התשה, במובנה המקצועי והמובהק של המונח. זוהי מלחמת הכרעה, שמטרתה לפגוע ביכולות הלחימה של האויב [1] יכולות שהיקפן ידוע מראש במידה סבירה. לכן, ניתן להעריך את משך הלחימה, לתכנן את שלביה, ולהכתיב את עיתוי סיומה [2] בין אם מדובר בהכרעה מתפרצת ובין אם בהכרעה מצטברת.

בהכרעה מתפרצת, מאמץ הלחימה מתמקד בפגיעה במרכז כובד של האויב או בנכס חיוני במיוחד, במטרה להשבית את המערכת כולה. גם אם לא הושמדה כליל, המערכת שוב אינה יכולה להפיק את עוצמת הלחימה הדרושה למניעת ניצחונו של המכריע. כשכך מתרחש, המשך הלחימה מצד האויב הופך חסר תוחלת [3] ולעיתים קרובות הוא ייכנע.

ואולם, אם היריב אינו ממהר להיכנע [4] ההכרעה המתפרצת עוברת תהליך של המרה: היא הופכת להכרעה מצטברת. זהו שלב שבו ממשיך המכריע להשמיד באופן שיטתי את מרכיבי מערכת הלחימה של האויב, עד שלפי הערכתו [5] שארית כוחו אינה מהווה עוד איום על מימוש מטרות המלחמה. גם בהכרעה כזו שומר המכריע על שליטה בקצב ובעיתוי [6] אין הוא נגרר אחרי האויב, אלא מכתיב את מהלכה של הלחימה וסיומה.

שונה מכך היא מלחמת התשה. מטרתה אינה הכרעה אלא שחיקת רצונו של האויב להילחם, באמצעות הנחתת מכות כואבות ומצטברות. במלחמה כזו, לא ניתן להעריך מראש את משכה או את עיתוי סיומה, שכן היא מוכרעת רק כאשר צד אחד נשבר ומפסיק את הלחימה חד-צדדית [7] לרוב מתוך ייאוש או כניעה. מלחמות ההתשה של ישראל [8] בתעלה, בקו הסגול, ובלבנון השנייה [9] הן דוגמאות למערכות שבהן איבדה ישראל את שליטתה בזמן וביוזמה.

לעומת זאת, מלחמות ישראל ב-1967 וב-1973 היו מלחמות הכרעה מתפרצת, בעוד שמלחמת העצמאות הייתה מקרה מובהק של הכרעה מצטברת. מלחמת העולם הראשונה הייתה דוגמה למלחמת התשה פר אקסלנס [10] ללא שליטה בעיתוי הסיום [11] ואילו מלחמת העולם השנייה התנהלה כהכרעה מצטברת מתוכננת, שכללה סדרת הכרעות משנה מכוונות.

המלחמה נגד איראן נפתחה במהלך אסטרטגי של הכרעה מתפרצת: השמדת המערכת האווירית של איראן העניקה לישראל יתרון מכריע בשליטה במרחב הלחימה. בשונה ממצרים במלחמת ששת הימים, שאחרי הכרעת חיל האוויר שלה בחרה בנסיגה אל תעלת סואץ, איראן, עירומה מיכולת למנוע מישראל להשמיד בתוכה כל מטרה, בחרה להמשיך בלחימה התקפית [12] תוך הסתמכות על מערך טילים רחב ומתוחכם שנועד להכריע ולהכניע את ישראל על ידי התשתה.

לאחר השמדת תשתיות הגרעין, ישראל שינתה את כיוון מאמציה: ממכת פתיחה אסטרטגית בהכרעה מתפרצת [13] להכרעה מצטברת שיטתית. עיקרה: השמדת מערכת הטיילים של איראן,

שהיא כלי המפתח לניהול מלחמת ההתשה שאיראן מנסה לכפות על ישראל. בכך, ישראל שואפת למנוע את השחיקה שלה ולהפוך בכך גם את מלחמת ההתשה שנכפתה עליה למלחמת הכרעה מכוונת-תוצאה מוכתבת על ידה.

למרות שמלחמות התשה אינן ניתנות לשליטה בזמן או בקצב, לראשונה, בזכות ההכרעה המתפרצת והשליטה בקצב ההכרעה המצטברת, ישראל שלטה גם בקצב ובהיקף ההתשה. כמו בכלים שלובים ² ככל שעולה מפלס ההכרעה המצטברת בהשמדת הטילים באירן, יורד מפלס ההתשה בישראל. אם יוקפד על ניצול הגיחות והחימוש להאצת ההכרעה המצטברת באירן, בלי להתפתות לנקום ולהרתיע על פגיעות אפשריות בישראל, היא תוכל להחליט על סיום הלחימה מתוך עליונות יזומה ולא מתוך חולשה, כבמלחמת התשה.

איראן מצדה תנסה לשקם את יכולתה לשגר טילים, ולו טיל בליסטי אחד ביום, ממקום מסתור או דרך הברחה. לכן, ישראל נדרשת לשני מהלכים קריטיים:

ראשית, לסיים את המלחמה בעיתוי שנכון לה, כאשר איראן תאבד בפועל את יכולת השיגור שלה ³ אך לא במסגרת הסכם הפסקת אש, שצפוי שאיראן תפר אותו, ואילו את ישראל הוא יכבול. יש לסיים את המלחמה כצעד חד-צדדי, מתוך עמדת עוצמה, תוך שמירה על חופש פעולה מדיני וצבאי.

שנית, גם לאחר סיום הלחימה, ישראל חייבת להותיר בידה שליטה מוחלטת במרחב האווירי של איראן. שליטה זו תובטח באמצעות פריסת מערך כטב"מים מודיעיניים-התקפיים, המשלבים "ראייה" ו"ירי" ⁴ כדי לסכל מראש כל ניסיון לשיקום העוצמה הטילאית ואף הגרעינית של איראן וכן כדי לאפשר לישראל להגיב על פגיעה אפשרית ⁵ בלתי נסבלת מבחינתה ⁶ בהשמדה מיידית של נכסים אסטרטגיים חיוניים לקיומה של איראן שעד כה הושארו מחוץ ללחימה וטוב שכן.

גישה זו מבטיחה שאיראן תמשיך "לרקוד על פי חלילו של רמטכ"ל צה"ל": כלומר, שישראל היא שתכתיב את כללי המשחק, תשלוט בקצב ובעיתוי של כל הסלמה ⁷ ותשמור על יוזמה מתמדת אל מול כל איום עתידי. בכך, נמנעת הסכנה של גרירה למלחמה ממושכת שאיראן תקבע את אורכה ⁸ והתשה נדחית מראש.

סיכום

המערכה הנוכחית איננה מלחמת התשה, אלא מלחמת הכרעה מתוכננת ⁹ שנפתחה במכת פתיחה בהכרעה מתפרצת והמשיכה במהלך הכרעתי מצטבר ומתמשך. ישראל שומרת על יוזמה, שליטה ואורך רוח; אינה נגררת אלא מכותיבה, ואינה פועלת לפי תגובת האויב אלא לפי מטרותיה.

כך מובטח שילוב של עוצמה, בקרה, והתכוננות ארוכת טווח ¹⁰ שמונעים מאיראן לשקם את כוחה, משמרים את חופש הפעולה האסטרטגי של ישראל, ומבטיחים ניצחון ממשי ¹¹ לא רק בטווח הטקטי, אלא במרחב האסטרטגי והעתידי.